

Дорощук Марина Михайлівна
студентка 2 курсу ОС «магістр» ННІОТ, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О.Ю.

ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ, МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА НАСЛІДКИ ДЕРЖАВНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

Однією із невід’ємних складових ринкової економіки є державний борг. Здійснення державою зовнішніх та внутрішніх запозичень зумовлене дефіцитом фінансових ресурсів, які акумулюються в державному бюджеті, через сплату податків, зборів й інших обов’язкових платежів й, в подальшому, використовуються в процесі реалізації покладених на неї функцій [2].

Так, до причин, які спонукають державу здійснювати позики на внутрішньому та міжнародних фінансових ринках, що, в подальшому, призводять до зростання державного боргу належать: зведення державного бюджету з дефіцитом; послаблення фіскального тиску на платників податків; потреба у поповненні золотовалютних резервів країни через необхідність проведення інтервенцій на валютному ринку для підтримки курсу національної валюти й досягнення рівноваги платіжного балансу; необхідність проведення реструктуризації державного боргу, що накопичився у попередніх періодах; тощо.

В Україні право на здійснення державних внутрішніх та зовнішніх запозичень належить державі в особі члена Кабінету Міністрів України, відповідального за формування та реалізацію державної фінансової і бюджетної політики, або особи, яка виконує його обов’язки, за дорученням Кабінету Міністрів України. При цьому, державні запозичення здійснюються в межах, визначених законом про Державний бюджет України [1].

Український уряд може здійснювати запозичення у такі способи, як:

- розміщення боргових цінних паперів, насамперед, облігацій внутрішньої і зовнішньої державної позики;
- одержання позик від урядів іноземних держав;
- одержання кредитів від зарубіжних комерційних банків;
- одержання позик від міжнародних фінансових організацій світового та регіонального масштабу.

Впродовж еволюції та розвитку економічної думки представники різних економічних течій розглядали сутність державного боргу і його взаємозв'язок з економічними процесами по-різному і неоднозначно. Роль і складність категорії державного боргу проявляється через її тісний зв'язок та вплив на макроекономічні процеси, пов'язані з ринком позикового капіталу та реалізацією фіскальної і монетарної політики [3, с. 157].

Аналіз поглядів представників наукових шкіл стосовно соціально-економічних наслідків державного боргу, дає підстави зробити висновок, що залучаючи кредитні ресурси, держава, з одного боку, отримує додаткові фінансові можливості для задоволення суспільних потреб, подолання технологічного відставання від розвинутих країн та шанс надати поштовх до прискорення темпів економічного зростання, а з іншого – перед нею постає необхідність обслуговування й погашення державного і гарантованого державою боргу, що, у свою чергу, загострює проблему бюджетного дефіциту.

Покриття дефіциту державного бюджету за рахунок позик є реальною альтернативою посилення податкового навантаження на фізичних і юридичних осіб, які у перспективі можуть забезпечити економічне зростання. Окрім того, боргове фінансування державного бюджету має нижчу політичну ціну порівняно із посиленням податкового тиску на економіку.

Заміщуючи податкові платежі державний борг може виконувати роль фінансового механізму, який прискорює економічне зростання та забезпечує сталий економічний розвиток.

Поряд із цим, до негативних наслідків державного боргу варто віднести:

- уповільнення темпів економічного зростання через прискорення інфляційних процесів у довгостроковій перспективі;
- зростання відсоткових ставок на фінансовому ринку й витіснення приватних інвестицій;
- скорочення заощаджень;
- перенесення боргового тягаря на майбутні покоління, тощо (див. детальніше рис. 1.).

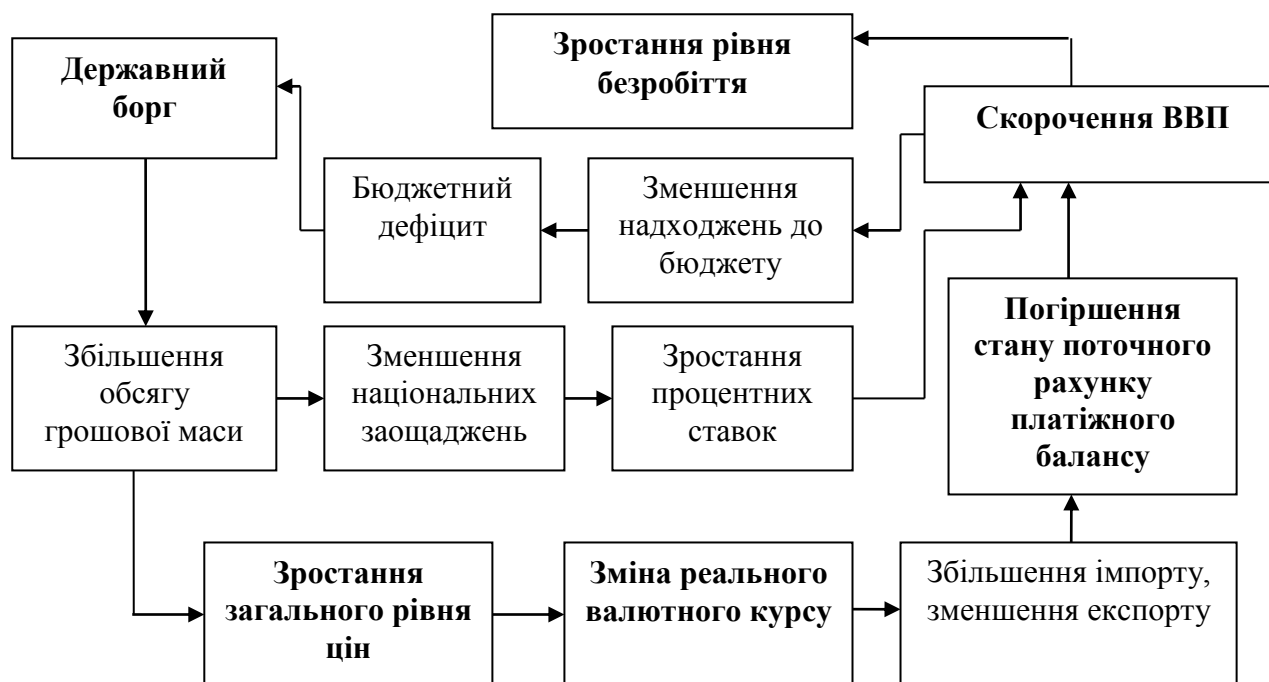

Рис. 1. Негативні соціально-економічні наслідки державного боргу*

*Складено автором.

Отже, задля досягнення макроекономічної та макрофінансової стабільності доцільно лівову частку зовнішніх та внутрішніх запозичень, які здійснюються державою, спрямовувати на реалізацію конкретних інвестиційних проектів, таким чином, мінімізуючи фінансування, за їх рахунок, поточних видатків державного бюджету.

Література:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 15.09.2019 р.).
2. Ліпковська К.А. Державний борг України: проблеми та реалії сьогодення. URL: https://ukrlogos.in.ua/documents/18_04_2018_111.pdf (дата звернення: 15.09.2019 р.).
3. Чепурко В.О. Розвиток теорії державного боргу та сучасні аспекти політики його управління. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Випуск 20 (Частина 2). С. 157 – 161.